

ประเพณีอ้งม้งก่อ

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมตามความต้องการของท้องถิ่น
ระดับมัธยมศึกษา

ประเพณีอั้งมีถ่อง

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประเพณีอั้งมีด่อง

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๕

จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-269-1592

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง
กทม. ๑๐๓๑๐

- ๓๙๔ ภัทรพร รุ่งจรัญ
ภ-ป ประเพณีอั้งมีด่อง/ภัทรพร รุ่งจรัญและโสภาค หลิมพาพันธ์.
--กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.
๖๒ หน้า. ภาพประกอบ; ๒๑ ซม.
ISBN 974-269-1592
๑. ไทย---ความเป็นอยู่และประเพณี ๒. ชื่อเรื่อง

คำนำ

ประเพณีอั้งมีถ่อง เป็นหนังสือที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียน การสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา การจัดทำหนังสือเล่มนี้ กรมวิชาการได้ประสานงานกับกรมสามัญศึกษาคัดเลือกผู้แทนนักเรียน แต่ละจังหวัด จังหวัดละ ๒ คน โดยการพิจารณาผลงานของนักเรียนทั้งด้าน การเขียนและการจัดทำภาพประกอบ จากนั้น กรมวิชาการได้จัดประชุม ปฏิบัติการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน ครูผู้ควบคุม ๑ คน โดยให้ความรู้แก่นักเรียนตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม- ราชกุมารี ที่จะส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน ด้วยวิธี การสืบค้น รวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำมาประยุกต์ใช้ในสังคม ปัจจุบัน หลังจากนั้นได้มอบหมายให้นักเรียนแต่ละจังหวัดไปจัดทำต้นฉบับ โดยมีคณะครูควบคุมดูแล

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ เป็นเรื่องราวประวัติความเป็นมาของ ชาวกะเหรี่ยง ความเชื่อและประเพณีอั้งมีถ่อง ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนิน ชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ การทำข้าวห่อ พิธีกินข้าวห่อ พิธีเรียกขวัญและ ผูกขวัญ

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำหนังสือ และนักวิชาการ ศึกษาของกรมวิชาการที่มีส่วนช่วยให้การจัดทำหนังสือเล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน และผู้อ่านตามสมควร

(นายประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๔

สารบัญ

หน้า

เผ่าชนคนกะเหรี่ยง.....	๑
ประเพณีอั้งมีถ่อง ประเพณีกินข้าวห่อของกะเหรี่ยง.....	๗
การทำข้าวห่อ.....	๙
พิธีกินข้าวห่อ.....	๑๕
พิธีเรียกขวัญและผูกขวัญ.....	๑๕
อั้งมีถ่องสะท้อนชีวิตกะเหรี่ยง.....	๒๒
นิยามศัพท์.....	๒๔
ภาคผนวก.....	๒๗
แหล่งข้อมูล.....	๔๘
บรรณานุกรม.....	๔๙

เผ่าชนคนกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาที่มีเชื้อสายทิเบต-พม่า อาศัยอยู่ตามบริเวณเทือกเขาถนนธงชัยและตะนาวศรี ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างไทยกับพม่า กะเหรี่ยงมีอยู่ในจังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (และเคลื่อนย้ายเข้าอยู่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน) จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้หญิงกะเหรี่ยง

รวมญาติ

กะเหรี่ยงแบ่งออกเป็นกลุ่มที่สำคัญได้ดังนี้

๑. กะเหรี่ยงสกอ (S'kaw Karen) พวกนี้เรียกตัวเองว่า “คานยอ” (Kanya) คนไทยเรียกว่า “ยางขาว”
๒. กะเหรี่ยงโปว์หรือปว (P'wo) คนไทยเรียกว่า “ยางปรี”
๓. กะเหรี่ยงบเว (B'ghwe Karen) กะเหรี่ยงพวกนี้เรียกตัวเองว่า “กะยา” (Ka-Ya) คนไทยเรียก “ยางแดง”
๔. กะเหรี่ยงตองอูหรือปะโอ (Pa-o) คนไทยและพม่าเรียกว่า “ตองดู” (Taungthu)

กะเหรี่ยงที่อยู่ในประเทศไทยมีชื่อเรียก ๒ อย่าง

คือ

๑. กะเหรี่ยงยางดอย อาศัยอยู่บนเขา อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งแต่จังหวัดตากขึ้นไป รวมทั้งกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วย

๒. กะเหรี่ยงยางน้ำ อาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบธรรมดาไม่อยู่บนเขา มีอยู่ในแถบจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และอุทัยธานี

กะเหรี่ยงชาวสวนผึ้ง ราชบุรี

: แผนที่จังหวัดราชบุรี

แผนที่แสดงเขตที่อยู่อาศัยของชาวเขาในราชบุรี

กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอสวนผึ้ง จากการสัมภาษณ์วิทยากรชาวกะเหรี่ยงถึงความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้ง ทราบว่าเป็นชาวกะเหรี่ยงกลุ่มที่อพยพหนีจากพม่ามานานแล้ว โดยแยกย้ายไปอยู่จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครปฐมที่อำเภอกำแพงแสน ต่อมากะเหรี่ยงที่อยู่กำแพงแสนได้อพยพมาอยู่ที่หนองกะเหรี่ยง และจากหนองกะเหรี่ยงก็อพยพหนีคนไทยไปอยู่ที่ห้วยกะพล่ง ที่หมู่บ้านทุมแหลม จากห้วยกะพล่งจึงอพยพมาอยู่ที่ตำบลสวนผึ้ง

กะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้งบางครอบครัวก็อพยพมาจากหมู่บ้านโป่งกระทิงบน บางส่วนก็มาจากหมู่บ้านบึงในตำบลบ้านคา บางส่วนก็มาจากสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีอยู่ที่

๑. ตำบลสวนผึ้ง ในหมู่บ้านบ่อ หมู่บ้านทุ่งแฝก หมู่บ้านสวนผึ้ง หมู่บ้านท่ามะขาม หมู่บ้านห้วยคลุ่ม และหมู่บ้านห้วยผาก
๒. ตำบลบ้านคา
๓. ตำบลบ้านบึง

ในปัจจุบันกะเหรี่ยงมีความสำคัญต่อการป้องกันรักษาผืนแผ่นดินและทรัพยากรของประเทศไทยเท่าๆ กับชาวไทยเหมือนกัน กะเหรี่ยงส่วนใหญ่อพยพมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๑๑ กรป. กลางที่มาปฏิบัติงานที่สวนผึ้งประมาณเกือบ ๓๐ ปี เรียกลูกหลานของชาวกะเหรี่ยงว่า “ไทยตะนาวศรี”

ลักษณะบ้านชาวกะเหรี่ยง

ประเพณีอ้งมีถ่อง

ประเพณีกินข้าวห่อของกะเหรี่ยง

ในขณะที่คนไทยมีประเพณี “ตรุษไทย” คนจีนมีประเพณี “สารทจีน” คนกะเหรี่ยงก็จะมีประเพณี “อ้งมีถ่อง” สำหรับให้ลูกหลานได้กลับมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัว

จากคำบอกเล่าของวิทยากรชาวกะเหรี่ยง สามารถสรุปประวัติความเป็นมาของประเพณีอ้งมีถ่องได้ว่า “อ้งมีถ่อง” เป็นภาษากะเหรี่ยง ตรงกับภาษาไทยว่า “ประเพณีกินข้าวห่อ” เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน ไม่รู้จุดประสงค์ที่ทำพิธีนี้แน่นอน แต่สันนิษฐานว่าทำเพื่อเรียกขวัญในวันนั้นมีการรวมญาติมากินข้าวห่อด้วยกัน แล้วยังกินเพื่อเลี้ยงผีปู่ย่าตายายด้วย

ผู้เฒ่ากับข้าวห่อ

การกินข้าวห่อจัดในเดือน ๙ ของทุกปี ไม่มีวัน การกำหนดวันประเพณีนี้แต่ละหมู่บ้านกำหนดกันเองแล้วแต่ความสะดวก ระยะเวลาที่ทำพิธีกรรม ๒ วัน แต่วันที่ร่วมกินข้าวห่อนั้นมีวันเดียว ในวันประเพณีกินข้าวห่อชาวกะเหรี่ยงจะบอกญาติๆ ของตนให้มาร่วมงานด้วยกัน

วงศาคนญาติชาวกะเหรี่ยงร่วมกินข้าวห่อในงานประเพณีอั้งมีถ่อง
ที่จัดขึ้นอย่างเรียบง่ายภายในบ้าน

การทำข้าวห่อ

เมื่อกำหนดวันกินข้าวห่อได้แล้ว กะเหรี่ยงแต่ละหมู่บ้านก็จะประชาสัมพันธ์บอกกล่าวไปยังญาติพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่น รวมทั้งเพื่อนบ้าน ทั้งที่เป็นกะเหรี่ยงและชาวไทยให้ทราบ และเชิญชวนให้ไปเที่ยวที่บ้านของตนเพื่อกินข้าวห่อ กะเหรี่ยงจะกำหนดวันห่อข้าวห่อก่อนวันกินข้าวห่อ ๑ วัน

ข้าวห่อที่ต้มสุกแล้ว

อุปกรณ์ในการทำข้าวห่อ

ข้าวห่อต้มสุกจัดไว้เป็นพวงข้าวอย่างมีระเบียบ

ในวันห่อข้าวนั้นชาวกะเหรี่ยงต้องเตรียมอุปกรณ์และเครื่องปรุงสำหรับทำข้าวห่อไว้ให้พร้อม ซึ่งได้แก่ ข้าวเหนียว ใบตอง ดอก ฟิน ภาชนะใส่ข้าวห่อต้ม อาจเป็นปิบหรือหม้อใบใหญ่ น้ำตาลและมะพร้าวขูดสำหรับทำน้ำจิ้มข้าวห่อ อุปกรณ์เหล่านี้แต่ละบ้านต้องจัดไว้ให้พอเพียงกับจำนวนแขกที่จะมาร่วมงาน

ข้าวสารบรรจุในกระบุง

ขั้นตอนการทำข้าวห่อเริ่มตั้งแต่นำข้าวเหนียวแช่น้ำไว้ประมาณ ๑ ชั่วโมง ผึ่งใบตองไว้ให้อ่อนตัว ล้างข้าวเหนียวให้สะอาด นำใบตองมาห่อข้าวเหนียวให้เป็นรูปคล้ายกรวย ใช้ดอคมัดแล้วนำไปต้ม

ในการห่อข้าวห่อนี้ทุกคนในบ้านอาจช่วยกันห่อ และมีการไปช่วยเพื่อนบ้านห่อด้วย จำนวนข้าวห่อนั้นควรห่อให้มากกว่าจำนวนแขกที่เชิญไปจึงจะดี การต้มข้าวห่ออาจใช้เวลาในการต้มทั้งวัน แต่ปัจจุบันนี้มีการห่อ ๑ วัน ต้มอีก ๑ วัน

ข้าวห่อ และน้ำจิ้มเตรียมรับแขก

การทำน้ำจิ้มข้าวห่อต้องเคี้ยวน้ำตาลจนขึ้นเหนียว ออก
สีเหลืองแดงๆ จากนั้นใส่มะพร้าวขูดลงไป คนให้เข้ากัน ก็เป็นอัน
ใช้ได้ ข้าวห่อจะอร่อยหรือไม่อร่อยจะอยู่ที่น้ำจิ้มนี้เอง

ร่วมกินข้าวห่อและร้องเพลง

อุปกรณ์ในการเรียกขวัญ

พิธีกินข้าวห่อ

หลังจากเตรียมข้าวห่อและน้ำจิ้มไว้เสร็จแล้ว ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันกินข้าวห่อชาวบ้านจะนำข้าวห่อไปถวายพระที่วัด และเริ่มกินข้าวห่อภายหลังเสร็จการเรียกขวัญ ซึ่งอยู่ในช่วงเช้า เจ้าของบ้านต้องจัดข้าวห่อใส่ภาชนะพร้อมน้ำจิ้ม เตรียมไว้สำหรับผู้ที่มาร่วมกินข้าวห่อ แยกและญาติมิตรเริ่มทยอยมากินข้าวห่อของแต่ละบ้าน ผลัดเปลี่ยนกันไปบ้านโน้นบ้านนี้ บางบ้านมีการเลี้ยงสุรา

แขกที่มาร่วมประเพณีอั้งมีถ่องต้องกินข้าวห่อทุกคน เจ้าของบ้านที่เป็นผู้อาวุโสจะทำพิธีผูกแขนผู้มาเยือน พร้อมทั้งให้ศีลให้พร สมัยก่อนในระหว่างการกินข้าวห่อหนุ่มสาวจะผลัดกันป้อนข้าวห่อกันและกัน และมีการร้องรำทำเพลงเกี่ยวพาราสักัน โดยร้องเพลงโต้ตอบ มีคนเป่าแคนประกอบไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเบื่อ ในปัจจุบันการร้องเพลงเกี่ยวกันไม่มีแล้ว เพราะกะเหรี่ยงหนุ่มสาวรุ่นหลัง ๆ ร้องเพลงไม่เป็น ในอดีตทั้งชายและหญิงจะแต่งชุดประจำเผ่า ปัจจุบันแต่งตามสากลนิยม แต่ก็มีแต่งกายชุดประจำเผ่าบ้าง

พิธีเรียกขวัญและผูกขวัญ

ชาวกะเหรี่ยงจะทำพิธีเรียกขวัญและผูกขวัญ ๒ ครั้ง คือ เรียกขวัญในตอนเย็นก่อนวันที่จะกินข้าวห่อ ๑ ครั้ง และตอนเช้าก่อนทำพิธีกินข้าวห่ออีก ๑ ครั้ง จากการสัมภาษณ์วิทยากรกะเหรี่ยงบอกว่าพิธีเรียกขวัญและพิธีผูกขวัญ แบ่งเป็นขั้นเตรียมพิธีและขั้นประกอบพิธี

ชั้นเตรียมพิธี

พ่อบ้าน แม่บ้าน หรือผู้อาวุโสในบ้าน ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ต่อไปนี้ไว้ให้พร้อม ข้าวห่อที่ต้มสุกแล้วพร้อมน้ำจิ้ม ชันน้ำ ด้ายแดง กระบุง เครื่องประดับ เช่น กำไล เม็ดเงิน ฯลฯ กล้วย อ้อย เทียน ยอดดาวเรืองหรือยอดดอกอื่นก็ได้ ทัพพีทำด้วยไม้หรือไม้ขัดหม้อข้าว นำของทั้งหมดมาบรรจุใส่กระบุง ยกเว้นชันน้ำ

สัญญาณพลุเริ่มต้นพิธี

ชั้นประกอบพิธี

เจ้าของบ้านจะประกอบพิธีเรียกขวัญในตอนเย็นก่อนวันกินข้าวห่อ เวลาประมาณ ๑๙.๐๐ นาฬิกาถึง ๒๐.๐๐ นาฬิกา (หนึ่งทุ่มถึงสองทุ่ม) หลังจากได้รับสัญญาณเสียงปี่นจากบ้านกำนันแล้ว แต่ละบ้านจะตีปี่ป จดประทัด จดพลุ หรือยิงปี่นรับแล้วแม่เฒ่าจะเอากระบุงบรรจุของจากชั้นเตรียมพิธีมาตั้งตรงหัวบันไดนำทัพพีหรือไม้ขัดหม้อไปเคาะที่หัวบันไดเพื่อเรียกขวัญลูกหลานทุกคน ซึ่งแต่ก่อนบันไดบ้านกะเหรี่ยงจะเป็นบันไดไม้ที่ยกขึ้นเก็บบนบ้านได้ เคาะจากบันไดแล้วก็เข้าห้อง เข้าห้องแล้วก็จะเคาะที่หน้าประตูอีกครั้งหนึ่ง

ตลอดคืนนั้นทั้งคืนบ้านทุกบ้านจะเปิดประตูบ้านไว้ เพื่อให้ขวัญของลูกหลานที่พลัดหลงไปอยู่ตามที่ต่างๆ ได้กลับเข้ามาอยู่ในห้องในหอ ได้มาอยู่กับพระกับเจ้า ครองเรือนครองหอด้วยกันเสร็จแล้วก็เก็บทัพพีที่ใช้เคาะหัวบันได ในระหว่างที่เคาะก็จะกล่าวคำเรียกขวัญซึ่งมีความหมายทำนองชักชวนขวัญซึ่งโบยบินไปอยู่ตามที่ต่างๆ ให้กลับมา คำกล่าวนี้อาจจะซ้ำๆ กันทุกบ้าน เช่น (คำแปล)

“ขวัญเอย ขวัญอยู่ในดงมา อยู่ในป่ามา อยู่กับผีมา อยู่กับสาวมา ขวัญจงอย่าไปอยู่กับผีกับสาว ไม่ใช่เพื่อน ไม่ใช่พวก ไม่ใช่ฝูงเรา ขวัญอยู่ในดงมา อยู่ในห้วยมา อยู่ในหนองมา อยู่ในทุ่งมา มาอยู่กับพ่อกับแม่ มาอยู่กับลูกกับผัว (เมีย) มาผูกแขนมากินข้าวห่อ อย่าได้ไปเที่ยวจนไกล”

ต่างคนต่างป้อนข้าวห่อ

เริ่มพิธีเรียกขวัญ

จากนั้นจะทำการผูกขวัญให้ลูกๆ และคนในบ้าน โดยทำดังนี้ นำด้ายแดงจมน้ำในขันที่เตรียมไว้ รูดที่ข้อแขนของผู้ถูกเรียกขวัญ ให้เขาแบมือ นำเอากล้วย อ้อย ใส่ในมือเขา แล้วเรียกขวัญของผู้นั้นเป็นภาษากะเหรี่ยง จากนั้นผู้ถูกเรียกขวัญจะรับขวัญใส่ศีรษะ นำกล้วย อ้อยไปวางไว้ที่ห้องนอน ในระหว่างทำพิธีกรรมเรียกขวัญนี้ต้องจุดเทียนไว้ตลอด สำหรับคนที่เกิดเดือน ๙ ต้องผูกด้ายแดงทั้งขาและแขนทั้ง ๒ ข้าง เนื่องจากกะเหรี่ยงเชื่อว่าคนเกิดเดือน ๙ เป็นช่วงเดือนไม่ดี ต้องผูกมากกว่าคนอื่น และจะได้รับข่าวห่อที่ใช้ทำพิธีเรียกขวัญด้วย

ส่วนด้ายแดงที่ใช้ผูกแขนจะไม่ตัดออก ต้องปล่อยให้หลุดหรือขาดไปเอง และเมื่อเสร็จพิธีเรียกขวัญแล้วกะเหรี่ยงต้องอยู่ที่บ้านไม่ออกไปไหน เพื่อรอรับขวัญที่จะกลับมา

ผู้เฒ่าเรียกขวัญ

พอรุ่งเช้าวันใหม่ประมาณตีห้าก็จะทำการเรียกขวัญอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้อุปกรณ์ชุดเดิมและประกอบพิธีเช่นเดิม เพื่อให้ขวัญที่ตกค้างเดินทางมาอย่างไม่ถึงไถ่ย็น

ในพิธีเรียกขวัญ ผู้เฒ่าจะนำหม้อหรือกระบุงที่ใส่ของประกอบพิธีที่เตรียมไว้มาตั้งตรงหัวบันได เตรียมเรียกขวัญลูกหลานที่พลัดหลงไปกลับคืนมาตามเดิม

ผู้เฒ่าเรียกขวัญ

หลังจากนั้นแต่ละบ้านจะจัดสำหรับข้าวห่อไปเซ่นไหว้
วิญญาณผีปู่ย่าตายาย พร้อมกับอธิษฐานแบ่งส่วนกุศลไปให้
เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว การเซ่นไหว้ผี
บรรพบุรุษนี้ต้องเรียกให้เขามากินข้าวห่อด้วย เชื่อว่าหากบ้านใด
ไม่ห่อข้าวห่อ ผีบรรพบุรุษจะสาปแช่ง เสริมพิธีเรียกขวัญก็เป็นการ
กินข้าวห่อต่อไป

อ้งม้งต๋องสะท้อนชีวิตกะเหรี่ยง

ประเพณีการกินข้าวห่อสะท้อนให้เห็นสถานภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยง ในเรื่องความเชื่อ ดังนี้

๑. ความเชื่อเรื่องขวัญ
๒. ความเชื่อเรื่องผี
๓. ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ
๔. ความเชื่อเรื่องโชคลาง
๕. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ผู้กด้ายแดงรับขวัญลูกหลาน

ที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยง
อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และประเพณีกินข้าวห่อ จัดขึ้นเพื่อ
เรียกขวัญทำในเดือน ๙ ของทุกปี เมื่อเรียกขวัญเสร็จแล้วจะมี
การผูกขวัญด้วยด้ายแดง และมีการร่วมรับประทานอาหารข้าวห่อด้วย
นอกจากนี้หนุ่มสาวยังมีโอกาสได้เกี่ยวพาราสักกันด้วย

นิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนได้ใช้ศัพท์บางคำในความหมายและขอบเขตที่ให้ไว้

ข้าวห่อ หมายถึง ข้าวเหนียวห่อด้วยใบตองเป็นรูปกรวย นำไปต้มสุกรับประทานกับน้ำจิ้ม ทำจากน้ำตาลแดงเคี่ยวจนเหนียว ผสมกับมะพร้าวขูด

ชาวกะเหรี่ยง หมายถึง กลุ่มชนกะเหรี่ยงโปว์ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ประเพณีกินข้าวห่อ หมายถึง ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ที่มีการประกอบพิธีกรรมเพื่อเรียกขวัญ โดยการร่วมรับประทานข้าวห่อในพิธีกรรม

พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของความเชื่อ โดยมีการใช้สัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ภาษา กิริยา ท่าทาง ถ้อยคำ

มุขปาฐะ หมายถึง การบอกเล่าหรือถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ โดยใช้คำพูดในการสื่อสาร

วิทยากร หมายถึง ผู้รู้ ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

อั้งมีถ่อง เป็นคำพูดของชาวกะเหรี่ยง หมายถึง การกินข้าวห่อ

ภาคผนวก

ความเป็นมาของกะเหรี่ยง

กล่าวกันว่าในบรรดาเผ่าชนต่างๆ ในแหลมอินโดจีนหรือภาคพื้นเอเชียอาคเนย์นั้น มีเพียง “กะเหรี่ยง” ที่จัดเข้าอยู่ในตระกูลภาษาของเผ่าใดไม่ได้ นักปราชญ์ชาวตะวันตกบางคนสันนิษฐานว่า ชนชาติกะเหรี่ยงหรือยาง น่าจะมีภูมิลำเนาอยู่ทางตอนใต้ของจีน โดยอาศัยหลักที่ว่าแม่น้ำยวเกียงหรือเอี้ยงจื่อกั๋ง ที่แปลว่า แม่น้ำชาติยาง ซึ่งอาจตั้งชื่อจากพวกยางหรือกะเหรี่ยงก็ได้ สันนิษฐานต่อไปว่าในภายหลังได้ถูกพวกคนจีนและคนไทยที่อยู่ในจีนรบกวาน จนต้องถอยร่นอพยพลงมาทางตอนใต้ แล้วก็ตั้งหลักปักฐานอยู่ตามป่าเขาเพื่อให้ออกจากการเบียดเบียนของศัตรู

พันตรีอิริกไซเดนพาเดน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชาติวงศ์วิทยา (Ethnology) ในอินโดจีน ผู้เขียนหนังสือชื่อ Ethnology in Thailand ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า ในแคว้นสิบสองปันนา (เชียงรุ้ง) แคว้นเชียงตุง บริเวณพรมแดนทางตอนเหนือของไทย ตลอดไปจนถึงหลวงพระบางและที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงของลาว มีชนชาติเข้าพวกหนึ่งชื่อว่า “เรียง” หรือ “ข้าเรียง” เป็นชนชาติในตระกูลภาษามอญ-เขมร บางทีอาจใช้สับสนระหว่าง “ข้าเรียง” กับ “กะเหรี่ยง” ก็เป็นได้ จึงทำให้เกิดการสันนิษฐานว่า กะเหรี่ยงหรือยางเคยมีประเทศของตนอยู่ในแคว้นสิบสองปันนา

กะเหรี่ยงในประเทศไทย

กะเหรี่ยงนับเป็นชนเผ่าชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย สันนิษฐานว่าเคยอยู่ทางตะวันออกของทิเบต แล้วเข้าไปตั้งรกรากในจีน ประมาณ ๓,๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ภายหลังถูกษัตริย์จีนรุกรานจึงพากันแตกพ่ายถอยร่นหนีลงมาอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแยงซี ต่อมาเกิดปะทะกับชาวไทยจึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลำน้ำโขงและสาละวินในเขตพม่า แล้วก็เข้าสู่ประเทศไทย แต่อยู่ที่พมามากกว่า

กล่าวกันว่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในไทยก่อนที่จะชนชาติไทยจะอพยพเคลื่อนย้ายมาสู่สุวรรณภูมิเสียอีก แต่อย่างไรก็ตาม พวกกะเหรี่ยงก็เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนน้อย และเข้ามาอยู่หลังพวงละว้าด้วย

การอพยพของกะเหรี่ยงสู่ประเทศไทยครั้งสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ก็คือ ช่วงที่พระเจ้าอลองพญาภษัตริย์พม่า ทำสงครามกับพวกมอญ แล้วพวกมอญเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ กะเหรี่ยงมีความเป็นมิตรกับมอญเสมอมา จึงให้ที่พักพิงกับพวกมอญ ดังนั้นเมื่อพม่ายกทัพตามมา ด้วยความเกรงกลัวภัยที่จะเกิดขึ้น กะเหรี่ยงจึงอพยพเข้าสู่ไทย

การอพยพสู่ประเทศไทยของกะเหรี่ยงไม่ได้เกิดจากการหนีภัยสงครามเพียงอย่างเดียว เพราะยังมีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวคือการทำมาหากินในพม่านั้นฝืดเคือง

กะเหรี่ยงจึงพากันอพยพมาหาที่ทำกินใหม่ ซึ่งก็คงไม่มีที่ที่เหมาะสม
ไปกว่าประเทศไทย ซึ่งก็ไม่ได้มีเพียงแต่กะเหรี่ยงเท่านั้น พวก
ชาวเขากลุ่มอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน

รูปร่างและการแต่งกายของกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงทั่วไปมีความสูงระดับปานกลาง กะเหรี่ยงในพื้นที่ราบจะสูงกว่ากะเหรี่ยงบนภูเขา พวกผู้หญิงมีรูปร่างเล็กกว่าผู้ชาย ส่วนผิวพรรณจะแตกต่างกันตั้งแต่ผิวเหลืองไปจนถึงน้ำตาลคล้ำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากลักษณะงานที่ทำส่วนหนึ่ง คือคนที่ทำงานในที่ร่มย่อมมีผิวสีอ่อนกว่าคนที่ทำงานกลางแจ้งแดดเป็นธรรมดา กล่าวถึงรูปร่างของกะเหรี่ยงก็จะคล้าย ๆ กับพวกมอญใกล้เคียงดีทั่วไป

เครื่องแต่งกายของกะเหรี่ยงแตกต่างกันตามเผ่า ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- กะเหรี่ยงสกอ ชายนิยมใส่เสื้อแขนสั้นสีแดง รัดเอวด้วยเชือกมีพู่ โปกศีระชะด้วยผ้าสีต่างๆ หญิงใส่ดบริสุทธ์ใส่ชุดกระโปรงขาว มีปักบ้างเล็กน้อย หญิงที่แต่งงานแล้วใส่เสื้อแขนสั้นสีน้ำเงินเข้ม ส่วนล่างประดับด้วยลูกปัดสีแดงและขาว กระโปรงมีสีแดง โปกผ้าสีแดงบนศีระชะ

- กะเหรี่ยงโปว์ ชายแต่งตัวเหมือนชาวนาไทย หญิงที่แต่งงานแล้วสวมเสื้อคลุมสีแดงตัวยาว ท่อนบนปักลวดลายแพรวพราว สวมกระโปรงดำหรือน้ำเงินเข้ม หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะแต่งตัวแบบแพนซี เย็บปักด้วยลวดลาย ประดับด้วยลูกปัด นิยมเกล้าผมประดับด้วยปิ่นเงิน กระโปรงยาวคลุมข้อเท้า ใส่กำไลมือและแขน แต่กะเหรี่ยงโปว์จะแต่งตัวอย่างพิถีพิถันและครบเครื่องก็ต่อเมื่อมีงานสำคัญในหมู่บ้านเท่านั้น

- กะเหรี่ยงบเว ชายแต่งตัวโดยนุ่งกางเกงขาสั้นสีแดง และโพกศีรษะ นิยมดัดเป็นรูปต่างๆ ไว้ข้างหลัง หญิงจะนุ่งกระโปรงสั้นมากและสวมกำไลไม้ไผ่ตรงข้อเท้า

อย่างไรก็ตาม ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป อิทธิพลสังคมเมืองได้เข้าไปมีบทบาทในการดำรงชีวิตของชนเผ่า พวกกะเหรี่ยงจำนวนมากได้หันมาสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบตะวันตกเหมือนคนไทย แต่ก็ยังมีไม่น้อยที่ยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมการแต่งกายของตน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่

ภาษาและศาสนาของกะเหรี่ยง

ภาษากะเหรี่ยงมีลักษณะรูปคำโดด คำพูดที่พ้องกับคำไทย ก็มี คำพูดที่พ้องกับคำมอญและพม่าก็มี น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากเจ้าของภาษา กล่าวคือคงยืมมาจากไทย มอญ และพม่า ไม่ใช่เป็นคำดั้งเดิมหรือภาษาดั้งเดิมของตน

การเรียงคำเข้าเป็นรูปประโยคของภาษากะเหรี่ยงนั้น มักเอาคำวิเศษณ์ไว้หน้า ดังตัวอย่างข้อความจากบทร้องภาษากะเหรี่ยง

“คุณลุงผู้ทรงบุญเอ็ง
 ล่องลงนางฮีเหลอเขลิกเลิง
 เกอยิงพาเกียะเวกูเชิง
 เจกเมโฟเลอเมโฟเลิง”

แปลได้ความว่า

“ภูเขาใหญ่ห้วงเหวลึก
 เราจะวิ่งตามเธอไม่ทัน
 ได้ยินเสียงชะนีฉันก็ขานรับ
 คิดว่าเป็นคู่รักก็เลยไม่ใช่”

ส่วนทางด้านศาสนานั้น ชาวกะเหรี่ยงก็เหมือนกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ คือนับถือผีสางเทวดา ว่ามีอำนาจบันดาลให้ดีให้ร้ายได้ จึงต้องมีการบนบานเซ่นไหว้เพื่อขอความคุ้มครองป้องกัน

ถ้าใครเจ็บไข้ได้ป่วยหรือจะเดินทางไกลก็จะมีพิธีกินผี คือไปขุดหาตัวอ่อนหรือตัวตุ่นมาทำอาหาร จากนั้นก็จะนำไปเซ่นไหว้และบนบานบริเวณโคนต้นไม้ใหญ่ ที่เชื่อถือกันว่ามีผีเทวดาสงสถิตอยู่ เมื่อเซ่นไหว้เรียบร้อยแล้วก็จะเอากลับมากิน

การกินผีนี้ ถ้าปีไหนสบายดีก็ไม่ต้องทำพิธี ถ้าเจ็บป่วยบ่อยๆ ก็ต้องทำ กะเหรี่ยงบางพวกใช้ไก่เป็นเครื่องเซ่น บริเวณปากทางเข้าบ้านจะทำไม้ไผ่ขัดเป็นรูปเจดีย์ ทาเลือดไก่ แล้วเสียบขนนกปากไ่วริมทาง สำหรับเซ่นผีที่อาจเข้ามาทำร้าย เพื่อที่ผีเหล่านั้นกินเครื่องเซ่นแล้วจะได้ไม่เข้ามา

กะเหรี่ยงปัจจุบันนับถือพระพุทธศาสนาอันเป็นส่วนใหญ่ การนับถือผีก็ยังคงมีอยู่ เพราะเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพชน รวมทั้งพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อก็ยังคงฝังรากลึกลงในสังคมกะเหรี่ยง พร้อมๆ กับศาสนาพุทธที่ทำหน้าที่ปลูกฝังแนวความคิดเรื่องการทำดี การยึดมั่นในศีลในธรรมต่อไป ดังนั้นกะเหรี่ยงในปัจจุบันจึงไม่ได้นับถือผีเพียงอย่างเดียว ด้วยในโลกแห่งความจริงที่พิสูจน์ได้นั้นเกราะป้องกันความชั่วร้ายที่ดีที่สุดก็คือ การประพฤติตนเป็นคนดีตามหลักธรรมคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง

วัฒนธรรมความเป็นอยู่และ อาชีพของชาวกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงมักปลูกสร้างบ้านเรือนตามไหล่เขาใกล้ลำธาร ในจำนวนชาวเขาทั้งหมดดูเหมือนกะเหรี่ยงจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ระดับต่ำที่สุด

บ้านเรือนของกะเหรี่ยงแต่ดั้งเดิมมีลักษณะเป็นเรือนเครื่องผูก สร้างด้วยไม้ไผ่ มุงด้วยใบไม้ ยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ ๒ เมตร ในบ้านเป็นห้องโถง มีเตาไฟอยู่กลางห้อง ในตอนกลางคืนจะติดไฟอยู่ตลอด เพื่อบรรเทาความหนาวเย็นของสภาพอากาศ บริเวณชายคาด้านหนึ่งมีครัว ส่วนชายคาอีกด้านหนึ่งเป็นห้องนอนของครอบครัว หากมีแขกมาพัก เจ้าบ้านจะให้นอนในห้องโถง

การรักษาความสะอาด ดูเหมือนกะเหรี่ยงจะพยายามดูแลบ้านเรือนตนเสมอ ดังนั้นบ้านเรือนของกะเหรี่ยงจึงสะอาดกว่าบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าอื่นๆ

บ้านเรือนในลักษณะดังได้กล่าวมานั้นหาได้ยากในปัจจุบัน เนื่องจากจะมีการปลูกเรือนเครื่องสับโดยใช้ไม้จริงอย่างเรือนฝากระดานแทน และหากเป็นกะเหรี่ยงที่อยู่ใกล้สังคมเมือง ลักษณะบ้านเรือนก็จะคล้ายๆ ของคนไทย จนแยกแยะกันไม่ออกเลยทีเดียว

อาชีพหลักของกะเหรี่ยงคือ การเกษตรกรรม ได้แก่ การทำ
ไร่ข้าว ข้าวโพด ปลูกผักผลไม้ การเลี้ยงหมู ไก่ วัว ควาย ช้าง
และอาชีพรองอื่นได้แก่ งานหัตถกรรมต่างๆ อาทิ การทอผ้า
การสานภาชนะด้วยไม้ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

กะเหรี่ยงโปว์แห่งสาละวิน

กะเหรี่ยงโปว์ส่วนใหญ่อพยพมาจากบริเวณแม่น้ำสาละวิน ในพม่า เล่ากันว่า เมื่อพวกเขาจะอพยพไปอยู่ยังหลักแหล่งใด ก็จะนำก้อนหินสีดำก้อนหนึ่งบรรจุขึ้นหลังข้างไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะพวกเขาเชื่อว่าหินสีดำนั้นเป็นก้อนหินศักดิ์สิทธิ์ที่บรรพบุรุษมอบไว้เป็นของคู่ขนานผ่ตน

เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษนี้ กะเหรี่ยงโปว์เชื่อว่า ผู้ที่ตายไปแล้วนั้นดวงวิญญาณของเขาจะยังไม่ไปไหน จะยังคงวนเวียนไปมาอยู่ภายในหมู่บ้านกับป่าช้า เมื่อถึงกำหนดก็จะกลับมาเกิดในครรภ์ของหญิงที่แต่งงานแล้ว

การแต่งกายของกะเหรี่ยงโปว์

สาวพรหมจารีสวมชุดสีขาว กะเหรี่ยงโปว์จะมีแถบผ้าสีแดง กว้างประมาณ ๑ คืบคาดอก ชายผ้าข้างล่างปักกลดลายสีแดง ใส่สร้อยลูกปัด ลูกเดือยหิน โดยร้อยเป็นพวงพันหรือคล้องคอหลายรอบ ใช้สติกัดแดงแบบเก๋าร้อยเป็นพวงสะพายแล่ง คล้ายสายสะพายของเสนาบดี ที่ข้อมือและข้อเท้ามีลูกกระพรวนหรือกระดิ่งเล็ก ๆ พันโดยรอบ

เกี่ยวกับการแต่งกายหรือการตกแต่งร่างกาย ที่โดดเด่นที่สุดเห็นจะได้แก่ การที่หญิงสาวกะเหรี่ยงโปว์ชอบสักหมึกเป็นรูป

คล้ายเครื่องหมายสวัสดิกะที่ข้อมือ ส่วนที่น่องลึกเป็นรูปกระดูกงู เชื่อกันว่าป้องกันเวทมนต์คาถา และภูติผีปีศาจได้ดี

กะเหรี่ยงโปว์ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าชายหรือหญิง มักจะมีกล้องยาเส้นคาบอยู่ที่ปากเสมอ จนมีผู้กล่าวล้อเลียนว่า กะเหรี่ยงโปว์ถือกล้องยาเส้นมาเกิดด้วย กล้องยาเส้นของกะเหรี่ยงโปว์ใช้รากไม้ไผ่ทำ แต่ก็มีอยู่มากที่ทำด้วยเงิน

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผี

กะเหรี่ยงโปว์มีความเชื่อเรื่องผีเช่นเดียวกับกะเหรี่ยงหรือชาวเขาเผ่าอื่นๆ โดยเฉพาะมีเจ้าที่ที่มีความสำคัญต่อการเกษตร พวกเขาเชื่อว่าการทำการเกษตรของตนจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับการช่วยเหลือของผีเป็นสำคัญ

พิธีกรรมเกี่ยวกับผีในทางเกษตรกรรมของกะเหรี่ยงโปว์ เริ่มตั้งแต่การถางไร่จนถึงการเก็บข้าวเข้ายุ้งฉางเลยทีเดียว โดยทุกครัวเรือนจะจัดพิธีเกี่ยวกับการเกษตรในไร่ของตน แต่ต้องจัดหลังจากที่หัวหน้าหมู่บ้านได้ทำพิธีในไร่ของตนแล้วเท่านั้น ก่อนอื่นในตอนเริ่มลงมือถางไร่ ชาวกะเหรี่ยงโปว์จะทำพิธีบอกกล่าวผีต่างๆ ในป่าให้ทราบถึงเจตนาของเขาที่จะถางไร่ พวกเขาจะขอรับรองให้เหล่าผีเจ้าที่ออกไปจากบริเวณนั้นๆ ก่อนจะเกิดอันตรายจากการแผ้วถางไร่

ก่อนการเผาไร่หลังถางเสร็จจะมีการจัดพิธีเพื่อให้ไฟลุกติดดี เนื่องจากต้องอาศัยปุ๋ยจากขี้เถ้าที่เผาทิ้งไว้ยังประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของพืชผล หลังจากนั้นก่อนลงมือเพาะปลูกก็จะมีการทำพิธีขอฝน

พิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดของกะเหรี่ยงโปว์ที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องผีมีอิทธิพลต่อการเกษตรก็คือ **พิธีเลี้ยงผีประจำไร่**

พิธีเลี้ยงผีประจำไร่จะจัดขึ้นเมื่อต้นข้าวสูงราว ๑๘ นิ้ว โดยจะจัดประมาณครึ่งวันจึงแล้วเสร็จ จะมีการฆ่าไก่ ๖ ตัว หมู ๑ ตัว เพื่อบวงสรวงเช่นผีต่างๆ ให้คุ้มครองต้นข้าวอ่อนๆ ในไร่นาของตน ทั้งยังมีการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่เพื่อให้อาจารย์ทำจิตแมลงอย่างมดและปลวกให้หายไปจากกอข้าวที่กำลังเติบโต มีการเซ่นไหว้ไฟเพื่อไม่ให้ต้นข้าวเป็นสีเหลืองหรือตาย นอกจากนี้ยังมีการเซ่นไหว้ผีอื่นๆ ซึ่งเชื่อกันว่าอาจเดินผ่านมาตามเส้นทางหรือออกผ่านทะเลไร่ของตนไป

ในแต่ละปีจะมีการเลี้ยงผีประจำไร่ ๒ ครั้ง โดยครั้งที่ ๒ จะจัดขึ้นตอนที่ต้นข้าวเริ่มตกรวง ข้าวที่กำลังสุกเป็นสีทองปลั่งจะได้รับการแผ้วระมัดระวังเป็นอย่างดี และจะมีการจัดพิธีขึ้นโดยเฉพาะหากพบว่าต้นข้าวมีโรคหรือแมลงศัตรูพืชมารบกวน

ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันกับการจัดพิธีเลี้ยงผีประจำไร่ครั้งที่ ๒ จะมีการจัดพิธีเลี้ยงขวัญข้าวขึ้นด้วย ชาวกะเหรี่ยงโปว์เชื่อกันว่าข้าวก็เหมือนมนุษย์ อาจได้รับความลำบากถ้าวิญญาณต้องร้อนรุ่มหรือถูกคุกคามโดยผีร้าย

พิธีกรรมเกี่ยวกับผีในการเกษตรจะจัดขึ้นเป็นครั้งสุดท้าย
หลังการเก็บเกี่ยวและชนผลิตผลเข้ายุ้งฉางของแต่ละครัวเรือน
เรียบร้อยแล้ว เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อป้องกันการขโมยข้าวของผี คน
และหนู

ผู้คอยปรนนิบัติผีหรือหมอผีที่ทำพิธีจะต้องเป็นหญิงสาวโสด
ซึ่งสืบตระกูลต่อๆ กันมา ต่อเมื่อขาดผู้สืบทอดตระกูลเดียวกัน
ก็จะต้องมีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ แต่ถ้าหมอผีตายชาวกะเหรี่ยงโปว์
ทุกครัวเรือนจะต้องฆ่าไก่และหมูทั้งทุกตัว เพื่อนำมาประกอบ
อาหารเช่นไหว้ดวงวิญญาณ จากนั้นจึงเริ่มต้นเลี้ยงกันใหม่

ประเพณีเกี่ยวสาว

“ลื้อแหวผ่า แว่ซ้อเซ่ละไป๋ พระรัญญ์ แปะเป็งแล่”

“แป่คู๋ แอ่พ้อ แป่คู๋แอ แม่แกแน่ว แว่ยกแกไก๋”

นี่เป็นการร้องเพลงโต้ตอบของหญิงสาวและชายหนุ่ม
บทหนึ่ง แปลได้ความว่า

“เมื่อลมพัดถูกโพรงไม้แห้ง ได้ยินเสียงดังไฟระอา ถึงตัว
น้องจะเป็นผู้หญิง แต่ก็ชมชอบอยู่ในใจ จะทำอย่างไรจึงจะแจ้งให้
พี่ทราบได้”

“น้องเอ๋ย อย่าวิตกไปใย แม้นใจมีอาจเอ๋ย หากจิต
ตรงกันไซ้ร้ ก็จะได้คู่ครองกัน”

ปกติการเกี่ยวพาราสีจะเกิดขึ้นเป็นทางการในงานศพ โดยจะมีชายหนุ่มและหญิงสาวจากหลาย ๆ หมู่บ้านมาร้องเพลงรอบ ๆ ศพ นอกจากนี้ในฤดูที่ว่างเว้นจากการทำนา ฝ่ายชายอาจไปเยี่ยมบ้านของฝ่ายหญิงที่ตนคุ้นเคยในตอนเย็น เพื่อเสาะแสวงหาหญิงสาวเป็นคู่ครอง โดยการเลือกคู่ครองของกะเหรี่ยงโปรวันนั้นยึดถือความงามทางกายเป็นหลัก

ชายหนุ่มวัยยี่สิบเศษอาจท่องเที่ยวไปเพื่อเสาะแสวงหาหญิงสาว วัยที่สมควรแต่งงานคืออายุประมาณ ๒๕ ปี หญิงชายที่แต่งงานกันมักมีอายุไล่เลี่ยกันหรือห่างกันไม่กี่ปีเท่านั้น

เมื่อถึงวัยอันสมควรแก่การมีคู่ครอง บิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่จะเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พูดคุยกัน เวลาค่ำหลังอาหารมื้อสุดท้ายของวัน หญิงสาวจะนั่งบนฝ้ายข้างเตาไฟในโถงบ้านรอคอยชายหนุ่ม 'บิดามารดาก็จะเข้าไปพักผ่อนในห้อง เพื่อเปิดทางให้ทั้งคู่ได้เกี่ยวพาราสีกันอย่างเต็มที่ บางครั้งพวกเขาจะร้องเพลงไพเราะโต้ตอบกัน ดังบทเพลงภาษากะเหรี่ยงที่ผ่านมานั่นเอง

ประเพณีแต่งงาน

หลังจากได้พบคู่ที่ตนพึงใจ ชายหนุ่มจะขอแต่งงานกับหญิงสาว หรือหญิงสาวอาจขอแต่งงานกับชายหนุ่ม 'ซึ่งไม่ถือเป็นเรื่องแปลก บางกรณีอาจมีผู้เฒ่ามาสู่ขอให้ในลักษณะเถ้าแก่ แต่นิยมพูดคุยกันเองมากกว่า

ก่อนอื่นชายหนุ่มจะมอบกล่องยาเส้นโลหะเงินให้แก่หญิงสาว แล้วจัดผู้ใหญ่ฝ่ายตนไปหมั้นและกำหนดวันแต่งงาน โดยมีข้อแม้ว่า วันหมั้นจะต้องไม่ตรงกับวันเกิดของหนุ่มสาวทั้งคู่

สินสอดทองหมั้นไม่มีอะไรมาก แต่ที่จะขาดเสียไม่ได้ก็คือ เงินพดด้วง สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ฝ่ายหญิงจะฆ่าหมูตัวใหญ่ที่สุด ที่ตนเลี้ยงไว้เพื่อการแต่งงาน แล้วตัดเอาท่อนหลังรวมกันส่งให้ เจ้าบ่าว ส่วนเจ้าบ่าวก็จะฆ่าหมูเช่นกัน โดยตัดเอาท่อนหน้าครึ่ง ตอนศีรษะส่งให้เจ้าสาว เป็นทำนองว่า **“หญิงให้กัน ชายให้หัว”**

ครอบครัวที่มีลูกสาวหลายคน พี่สาวคนโตต้องออกรเรือน ก่อน แต่ถ้าน้องสาวจะแต่งงานก่อนก็ต้องฆ่าหมูเลี้ยงพี่สาวเป็นค่า ทำขวัญ ฝ่ายชายต้องมาทำงานรับใช้พ่อตาแม่ยาย ๑ ปีก่อนจึงจะไปสร้างบ้านเรือนของตนต่างหากได้ ถ้าครอบครัวนั้นเกิดมีลูกสาว เพียงคนเดียว ฝ่ายชายจะแยกไปอยู่กับฝ่ายหญิงต่างหากไม่ได้ จำเป็นต้องอยู่กับพ่อตาแม่ยายตลอดชีวิต

พิธีแต่งงานของกะเหรี่ยงโปว์จะจัดขึ้นถึง ๒ วัน และคนทั้งหมู่บ้านต้องมาร่วมงาน ในพิธีจะมีการแห่เจ้าบ่าวไปบ้านเจ้าสาว เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวจะเอาน้ำล้างเท้าให้เจ้าบ่าว พร้อมทั้งสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ให้ จากนั้นก็จะผลัดเปลี่ยนกันรินสุราให้ดื่มและป้อนอาหารแก่กัน ผู้เฒ่าฝ่ายชายและหญิงฝ่ายละ ๑ คน จะร้องเพลง อวยพรให้บ่าวสาว และมีการผูกข้อมือเรียกขวัญ

การมอบของขวัญของญาติสนิททั้งสองฝ่ายมีพิธีการที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน ผู้แทนบ่าวสาวจะแสวงหุ่ดไม้พอลาใจของ ขวัญออกมาดังๆ แต่ฟังแล้วตลกขบขัน

เย็นวันแรกของพิธีแต่งงานเจ้าสาวจะสละโสดอย่างเป็นทางการ โดยเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของหญิงโสดออก แล้วสวมใส่เสื้อผ้าของหญิงที่แต่งงานแล้ว

กะเหรี่ยงโปว์ถือความซื่อสัตย์เป็นผิวเดียวเมียวเดียว ไม่ค่อยปรากฏกรณีหย่าร้างหรือแต่งงานใหม่ รวมทั้งไม่มีการแต่งงานกับผู้ที่ต่างชาติต่างภาษากับตนด้วย กะเหรี่ยงโปว์ยืนยันว่าไม่มีการคบชู้ในสังคมกะเหรี่ยงของตน รวมทั้งไม่ค่อยมีการสมรสก่อนแต่งงาน ยิ่งถ้ามีลูกนอกสมรสเกิดมาด้วยแล้ว เชื่อว่าผีเจ้าที่เจ้าทางจะขุนเคือง ต้องมีการจัดพิธีเอาใจผีขึ้น หญิงที่มีลูกนอกสมรสโดยมากจะอยู่โดยไม่มีความผิดตลอดชีวิต

ประเพณีงานศพ

ในพิธีศพผู้ตายมักถูกห่อด้วยเสื่อลำแพน แล้วนำไปวางไว้บนร้านกลางลานบ้าน มีผู้เฒ่ามาร้องเพลงรำพันและแนะนำทางไปสวรรค์แก่คนตาย

พิธีศพในตอนกลางวันจะมีการเขียนรูปภาพลงบนแผ่นไม้กระดานโดยใช้ถ่านหุงต้ม รูปที่เขียนก็คือรูปต้นไม้ ๕ กิ่ง บนกิ่งไม้มีผลไม้อยู่เต็มไปหมด เปรียบได้กับชีวิตมนุษย์ เมื่อวัยเด็กเหมือนปีนเล่นอยู่ตรงโคนต้น พอใกล้กำหนดเวลาตายก็ขึ้นไปอยู่บนยอดไม้และเก็บผลไม้มารับประทาน หากไม่ลงมาก็อาจตกลงมาเองได้ เปรียบเสมือนความตายที่จะเข้ามาเยือนชีวิตทุกชีวิตเมื่อใดก็ไม่มีใครล่วงรู้ จะรู้ก็เพียงว่าทุกชีวิตต้องมีดับสูญ

พิธีศพในตอนกลางคืนเป็นหน้าที่ของคนวัยหนุ่มวัยสาว พวกเขาจะมาร้องเพลง “มาทา” เพื่อรำพันถึงผู้ตาย หนุ่มสาว จะจับมือกันรำและร้องเพลงจากขวาไปซ้ายรอบๆ ศพ จากนั้น จะโปรยเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ ลงไป เพื่อให้ผู้ตายนำไปปลูกด้วย

กะเหรี่ยงโปว์จะไม่เผาศพ พวกเขาจะใช้พิธีฝังศพแทน เมื่อฝังศพแล้วเขาจะนำไก่ของผู้ตาย ๑ ตัวไปฆ่า เพื่อเซ่นไหว้ ดวงวิญญาณของผู้ตายที่หลุมฝังศพนั้น

ราชบุรี เมืองเก่าสมัยทวารวดี

จากการค้นคว้าของนักโบราณคดี พบว่าพื้นที่จังหวัดราชบุรีนั้นเคยเป็นทะเลมาก่อน หลักฐานที่สามารถยืนยันได้ก็คือ ภูเขาหินปูน และเปลือกหอยที่ทับถมกันมาเป็นเวลานาน

เมืองโบราณอย่างราชบุรีนี้สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างมาตั้งแต่สมัยทวารวดี แต่ก็ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างราวปี พ.ศ. ไດ เชื่อว่ามีชาวล้านนา ลาวโซ่ง ลาวดี มอญ และจีน มาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากดินแดนบริเวณนี้เป็นดินแดนลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์

ชื่อเดิมของราชบุรี คือ “ราชปุระ” ในปี พ.ศ. ๒๔๗ ชาวจีนเดียวจากแคว้นกัมพูชาได้อพยพเข้ามา ตรงกับสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ในปี พ.ศ. ๑๕๐๐ พวกขอมขยายอำนาจการปกครองลงมาถึงราชบุรี โดยพบหลักฐานที่สามารถยืนยันได้ คือ พระปรางค์วัดมหาธาตุ ศิลปะแบบขอม

ประวัติศาสตร์ราชบุรีได้เลือนหายไป แต่นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าน่าจะอยู่ภายใต้การปกครองของสุโขทัยในภายหลัง ต่อมาในสมัยอยุธยาชื่อ “ราชบุรี” ได้ปรากฏอีกครั้งในบันทึกทางประวัติศาสตร์ โดยตัวเมืองนั้นตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ในฐานะเมืองหน้าด่านสำคัญ ราชบุรีเคยเป็นสนามรบระหว่างไทยกับพม่าในอดีตด้วย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองราชบุรีมาสร้างใหม่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการขุดคลองเชื่อมแม่น้ำท่าจีน อำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ไปถึงประตูน้ำบางนกแขวก แม่น้ำแม่กลอง อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านจังหวัดราชบุรี แล้วเสร็จในสมัยของพระองค์เอง รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชทานนามว่า “คลองดำเนินสะดวก” จากนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองไปทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง และปัจจุบันก็ยังคงเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ ดังนี้

- ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี
- ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี
- ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดนครปฐม

- ทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศพม่า

จังหวัดราชบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร การเดินทางไปยังจังหวัดราชบุรีสามารถโดยสารได้ทั้งรถยนต์และรถไฟ

แหล่งข้อมูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรวิทย์ ปิ่นเขียน	สถาบันราชภัฏจอมบึง
อาจารย์บุญเทอด อรมุต	อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
	โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา
นายเย็น บุญเลิศ	อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
นายดำ นัวเซ็ง	ชาวบ้านที่หมู่บ้านบ้านบ่อ
นางโสภา เนตึก	ชาวบ้านที่หมู่บ้านบ้านบ่อ
	ชาวบ้านที่หมู่บ้านบ้านบ่อ

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ
สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๖.

ไต่จุง อ้งม้งดอง. ประเพณีเรียกวัวญกิ้นข้าวห่อของกะเหรี่ยง
สวนผึ้ง. การศึกษาดลอดชีวิต ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๘ (ตุลาคม
๒๕๓๘), หน้า ๒๔-๒๖.

บุริรัตน์ สามีตติยะ. ภาคกลาง อารยธรรมแห่งลุ่มน้ำ สืบสาน
ความรุ่งเรืองด้วยราชธานี. ชูรู้เรื่องเมืองไทย. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
เล่ม ๒ (กลาง-กาลีเชีย). กรุงเทพฯ : บริษัท ประยูรวงศ์
จำกัด, ๒๕๒๔.

โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา. กะเหรี่ยงสวนผึ้ง. โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา
(อัดสำเนา), ๒๕๓๓.

วีระวัชร ปิ่นเขียน. ผลการวิจัยเรื่องวรรณกรรมกะเหรี่ยงจาก
ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยาลัย
ครูหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๒๕.

สุรินทร์ เหลือสมัย. เดือนเก่ากินข้าวห่อกะเหรี่ยง. ราชบุรี รุ่งอรุณ
แห่งปีสืบสานวัฒนธรรมไทย. คณะอนุกรรมการวัฒนธรรม
จังหวัดราชบุรี กันยายน, ๒๕๓๘. หน้า ๔๑-๕๑.

คณะผู้จัดทำ

๑. นางสาวภัทรพร รุ่งจัญญ
๒. นายโสภาค หลิมพาพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

นางจารุวรรณ รุ่งจัญญ

คณะกรรมการตรวจพิจารณาและบรรณาธิการกิจ

๑. นายสัมพันธ์ บุญวานิช
ผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี
๒. นายสมบูรณ์ แพท่าไม้
ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี
๓. นางเนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ
ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๕
๔. นายคะนอง ทรัพย์ประเสริฐ
อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
๕. นายสังขฤทธิ์ รุ่งจัญญ
อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
๖. นายวิชัย วัดปาน
อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
๗. นายประชัย วรรณซ์เพียร
อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
๘. นางฉายแสง พัวพงษ์ไพโรจน์
อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
๙. นางจารุวรรณ รุ่งจัญญ
อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชูทิศ

คณะบรรณาธิการชั้นสุดท้าย

ที่ปรึกษา

๑. นางเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา
๒. นายสมาน ชาทิยานนท์
๓. นางสาวเอิบบุญ สุทธิประภา

คณะบรรณาธิการ

๑. นายมะเดื่อ เสมอ
๒. นายศุภกิจ นิมมานนรเทพ
๓. นางจงจิต นิมมานนรเทพ
๔. นายมานพ ถนอมศรี
๕. นายผดุง พรหมมูล
๖. นายศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์
๗. นายถวิล เปลียนศรี
๘. นายพลาดิศย์ สิทธิธัญกิจ
๙. นางวิภา ตัณ ลพพงษ์
๑๐. นายวิญญู บุ ญ่ยงค์
๑๑. นายสัญญาลักษณ์ เนียมถนอม
๑๒. นางสาวพรวดี พรเพ็ญพิพัฒน์
๑๓. นางสาวนันดา แก้วสุวรรณ

๑๔. นางสาวจำเนียม อินยา
๑๕. นางแดงด้อย บุญยงค์
๑๖. นางสาวอารยา พันธินากุล
๑๗. นางสาวชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์
๑๘. นายวินัย รอดจ่าย
๑๙. นางปราณี ปราบริปู
๒๐. นางวันเพ็ญ สุทธากาศ
๒๑. นางสุกัญญา งามบรรจง
๒๒. นางวรรณิ์ จันทศิริ
๒๓. นางสุทิน ทองไสว
๒๔. นางสาวระเบียบ กิติมากุลนรเดช
๒๕. นายณรงค์ แก้วสว่าง
๒๖. นายพินิจ สุวะสันต์
๒๗. นายอุทัย ไชยกลาง
๒๘. นางสาวเจษฎา กิตติสุนทร

บรรณาธิการ

นางสาวนันทา แก้วสุวรรณ

วิทยากรให้ความรู้ ในการประชุมปฏิบัติการ

๑. นายวินัย รอดจ่าย
๒. นายมานพ ถนอมศรี
๓. นายถวัลย์ มาตรฐาน
๔. นายสามารถ จันทร์สุรย์
๕. นายครรชิต มนูญผล
๖. นายสุวัฒน์ ทองหอม
๗. นางสาวสมพร จารุณี
๘. นางสุกัญญา งามบรรจง
๙. นางบุญถม น้ำเจริญ
๑๐. นายพินิจ สุขะสันต์
๑๑. นายอุทัย ไชยกลาง

คณะผู้จัดทำ

นางจารุวรรณ รุ่งจรัญ
อาจารย์ที่ปรึกษา

นางสาวภัทรพร รุ่งจรัญ

นายโสภาค หลิมพาพันธ์

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามความต้องการของท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีอันมีถ้อย ระดับมัธยมศึกษา เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

๐๖/๑

(นายอำรุง จันทวานิช)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมตามความต้องการของท้องถิ่น

ที่นักเรียนจัดทำชุดนี้ จำนวน ๑๐ เล่ม

